

ПРОВІДНА РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ НА УРОЦІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті аналізується роль вчителя на уроці німецької мови у початковій школі, його професійні якості, вміння та знання.

Ключові слова: іноземна мова, початкова школа, вчитель іноземної мови, методика викладання, знання, вміння, навички.

Актуальність дослідження полягає в тому, що методика викладання німецької мови як іноземної в початковій школі суттєво відрізняється від методики навчання учнів в основній та старшій школах, а період навчання в початковій школі є дуже важливим для інтелектуального, фізичного, емоційного та соціального розвитку дитини, тому змінюється і роль учителя.

Нові підходи до вирішення проблем освіти, в тому числі і в галузі викладання іноземних мов, висувають нові вимоги і до підготовки вчителя, його кваліфікаційної характеристики (перелік основних вимог до професійних якостей, знань і вмінь фахівця, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків), а саме що вчитель іноземної мови повинен знати і вміти:

1) основні етапи розвитку методики навчання іноземних мов;
2) основні теорії формування комунікативної компетенції учнів, яка складається з:

- мовленнєвої компетенції;
- мовної (лінгвістичної) компетенції;
- соціокультурної компетенції;
- країнознавчої компетенції;
- навчальної компетенції;
- стратегічної компетенції;
- дискурсивної компетенції тощо.

А також повинен уміти реалізовувати:

- комунікативно-навчальну функцію, яка складається з інформаційного, мотиваційно-стимулюючого, контрольного-коригуючого компонентів, тобто кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання іншомовного спілкування;

- виховну функцію, тобто вирішувати завдання морального, культурно-естетичного, трудового виховання учнів засобами іноземної мови з урахуванням особливостей ступеня навчання;

- розвиваючу функцію, тобто прогнозувати шляхи формування і розвитку інтелектуальної та емоційної сфер особистості учня, його пізнавальних і розумових здібностей у процесі оволодіння іншомовним мовленням;

- освітню функцію, тобто допомагати учням в оволодінні уміннями вчитися, розширювати свій світогляд, пізнавати себе та іншу систему понять, через яку можуть усвідомлюватися інші явища [4, с.328].

Об'єктом дослідження є навчально-виховний процес у початковій школі, а **предметом** – професійні якості, вміння та знання вчителя на уроці німецької мови у початковій школі.

Вивчення іноземних мов залежить від майстерності вчителя, професійної компетенції та бажання й потреб учнів оволодівати іноземними мовами, а не тільки від забезпечення учнів необхідною навчальною літературою. Діти із захопленням вивчатимуть мову, якщо зміст навчальної програми відповідатиме їхнім уявленням, віковим особливостям та інтересам, а вчитель враховуватиме психологічні особливості учнів молодшого шкільного віку. Саме внутрішній світ учителя, його досвід, емоції, захоплення своєю справою, професійна компетентність, педагогічна майстерність відіграють велику роль у формуванні особистості [1, с.45].

Діти молодшого шкільного віку живуть тим, що довкола їх, тому вони не можуть сприймати пояснення, правила, якісь абстрактні розмови про закони мови. Тому завдання мають бути пов'язані з навколишнім світом дитини. Вчитель має не забувати про розваги, веселощі і гумор на уроці. Урок планувати як серію різноманітних завдань. Діти дуже допитливі, і це сприяє роботі та отриманню позитивних результатів. Не забувати заохочувати дітей до подальшого навчання. Дозволяти їм грати на уроці, використовуючи німецьку мову [2, с.18-19].

Відомо, що швидка втомлюваність дітей потребує від учителя використання найрізноманітніших вправ, що дає можливість паралельно вдаватися до всіх видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, говоріння, аудіювання). Неможливо з шестирічними учнями цілий урок тільки читати або писати, оскільки дитина ще не має добре сформованих для письма навичок. Разом з тим письмо можна частково замінити творчим малюванням. Особливо доречний цей вид роботи у вправах з аудіювання. Вчитель читає 3-4 речення, учні малюнком мають передати те, що почули. Відбувається контроль засвоєного матеріалу, а головне – розкривається характер, душа дитини через форми, розміри, кольори малюнка. Зошити кожної дитини стає неповторним, як і сама дитина. Основу навчання на початковому навчанні становить метод наслідування, імітації. Слухаючи фонограми, учні наслідують і точно відтворюють усе почуте [3, с.128-129].

Однією з умов створення атмосфери іноземної мови на уроці є систематичне і вміле застосування вчителем іноземної мови в навчально-виховній роботі з учнями. Мовлення вчителя іноземної мови є засобом навчання, тобто зразком для наслідування, опорою, стимулом, що спонукає учня до комунікації. Тому воно має бути зразковим, автентичним, відповідати можливостям і мовленнєвому досвіду дітей. Слід намагатися вести урок виключно німецькою мовою, що цілком реально, коли вчитель чітко продумує свою мовленнєву поведінку. Однак деякі методисти (зокрема, С.В.Роман) вважають, що на уроках іноземної мови взагалі не слід

користуватися рідною мовою. Проте, на нашу думку, така негативна настанова не вирішує питання. Можна обмежити вживання рідної мови на уроці, але в той же час не використовувати в достатній мірі іноземну мову. Отже, перед учителем постає дуже важливе завдання – створювати на уроці живий потік мовлення, в якому багато разів в різноманітних контекстах, в атмосфері спілкування учителя з класом, виступають всі слова, словосполучення, конструкції, що їх учні вивчали, вивчають, і навіть ті, що вивчатимуться. Ситуації, які учитель може використати, не завжди можна передбачити, і тому певна частина висловлювань має характер імпровізації. Це, звичайно, вимагає від учителя винахідливості, гнучкого володіння мовою, уміння висловити багато думок, користуючись тим мовним матеріалом, яким володіють учні.

Як засвідчує досвід, учителі іноземних мов неадекватно оцінюють роль прийомів і засобів навчання, що передбачають вплив на функцію сприймання. Зазвичай, значна кількість учителів схильна використовувати їх безсистемно, без належного врахування вікових особливостей учнів, їхніх інтересів. На нашу думку, немає потреби в тому, щоб зайвий час переконувати педагогів у необхідності опиратись на наочність для забезпечення ефективного сприймання. Як відомо, принцип активного використання унаочнення є одним із основоположних у системі принципів дидактики і особливо у навчанні мов і мовлення на початковому етапі. Проте слід зазначити, що цей принцип втілюється у практиці по-різному.

Зазвичай, майже всі граничні явища, що вивчаються в 2-му, і їх певна частина у 3-му і 4-му класах, мають опановуватися на рівні лексичних одиниць. Учням початкової школи досить складно усвідомити закони формоутворення іншомовних граматичних явищ, оскільки вони ще не мають достатньо відповідного досвіду в рідній мові. Тому вчитель має подбати про те, щоб мовленнєві зразки, які містять певні граматичні форми, зачувались учнями і адекватно використовувались та впізнавались у нових ситуаціях спілкування. Для цього потрібно застосовувати в навчанні такі види діяльності, які були б адекватними рівню розвитку мислення учнів цих класів [5, с.28].

Отже, незалежно від предмета в роботі з учнями вчителю слід дотримуватись наступних правил:

- 1) не ставити учня в ситуацію несподіваного запитання, а також – швидкої відповіді на запитання;
- 2) мінімально відволікати його, намагатися не „перемикати” увагу учня;
- 3) запропонувати дати відповідь у письмовому вигляді;
- 4) формувати впевненість у власних силах заохочуванням.

Із вище зазначеного можемо зробити висновок, що вчителі мають вдовольнити пізнавальний інтерес, щоб він став мотивом певної діяльності, а її результат влаштовував би як учнів, так і вчителів. У такому випадку доцільно говорити вже про спільну діяльність, мету і мотиви навчання. А відтак актуальним стає питання: „Чи готовий учитель дати те, що хоче знати

учень?” замість традиційного: „Чи готові учні тільки для того, щоб сприймати матеріал, підготовлений учителем?” У зв'язку з цим необхідно адекватно оцінювати інтереси дітей і правильно їх враховувати у створенні навчальних засобів або у процесі їх використання. Навіть обираючи той чи інший підручник або навчальний посібник, учитель повинен його проаналізувати з метою визначення його відповідності віковим особливостям учнів, які будуть ним керуватись [5, с.29]. На жаль, як засвідчує шкільна практика, ще досить часто в навчальній діяльності використовується література, яка не зовсім відповідає інтересам і психологічним особливостям учнів, що певною мірою гальмує навчальний процес, не сприяє його ефективності.

Література

1. Буренко В. Про викладання іноземних мов у початковій школі м.Києва // Початкова школа. – 2002.- №11.- С.44-45
2. Васильченко А. Перехідна нову структуру і зміст навчання іноземної мови в початковій школі // Відкритий урок. – 2003.- №11-12.- С.18
3. Макаренко Л. Найперше – врахувати психологічні особливості: про викладання німецької мови 6-7 річним дітям // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003.- №1.- С.128-129
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид.2-е, випр. і перероб. /Кол.авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002.- 328с.
5. Редько В. Молодші школярі... які вони?: Залежність ефективності навчання іноземних мов учнів початкової школи від їхніх вікових особливостей // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003.- №1.- С.22-30